
Alumna: Ana Martínez García

Tutora: Anna Planas Cibis

L'imaginari femení grec i la seva realitat

Presentació

A més del meu gran interès per l'antiguitat grega, el fet de treballar els clàssics i de fer una recerca sobre ells va venir determinat per unes reflexions sobre la famosa tragèdia *Èdip Rei*. Entre els personatges que protagonitzen l'obra es troba Antígona, la filla del rei de Tebes, qui va decidir enterrar al seu germà Polinices tot desafiant les lleis que el poderós Creont havia imposat per no fer-ho. L'actitud d'Antígona em va sorprendre molt positivament atès que mai no hauria pensat que una societat antiga com la grega, en la qual hi havia un altíssim grau de sexisme i misogínia, pogués haver creat un personatge tan reivindicatiu i contrari als arquetips de dona de l'època. A partir d'aquí, la curiositat em va motivar per fer un treball sencer i ben preparat sobre això. A causa dels meus interessos em va cridar l'atenció el tema dels orígens del masclisme i la misogínia, i vaig creure que desenvolupant aquest tema descobriria molts aspectes nous.

En acabar aquest treball d'investigació, volia complir alguns objectius per tal de poder entendre d'on prové la nostra societat sexista. El primer convida a una reflexió general: en quina mesura l'imaginari femení de la Grècia clàssica, en els àmbits mitològic i literari, s'assembla o s'aparta de la realitat històrica de la dona grega? D'altra banda,

volia trobar les arrels de la misogínia i les seves primeres manifestacions escrites en l'antiguitat, atès que l'explicació d'històries amb rerefons masclista de generació en generació ha estat un dels seus mitjans de transmissió. A més, volia aprofundir en el tema de l'odi envers la dona i en com aquest ha arribat als nostres dies: per què hem heretat la visió estereotipada o negativa de la dona?

Metodologia

Quan tot just em disposava a començar el projecte, vaig decidir cercar informació a la xarxa per tal de tenir una idea simplificada del que volia tractar i, a més a més, per crear un esbós mental del futur índex del treball. No obstant això, aquest és un tema força concret i un dels problemes amb què vaig trobar-me va ser la manca d'informació específica a la xarxa respecte de certs apartats del treball, tot i que la vaig aconseguir a través de diversa bibliografia. Aquestes dades eren essencials per a la part teòrica, que pot considerar-se una introducció per situar el lector en el context històric i conduir-lo a la lectura del punt amb el pes més important: la part pràctica. La comparació entre la realitat grega i les dues tragèdies, *Antígona* de Sòfocles i *Medea* d'Eurípides, configuren el nucli de la recerca i l'apartat on s'aplica tota la informació teòrica anterior. Per tal de fer una anàlisi més verdadera i personal vaig decidir no consultar cap recerca anterior que estigués publicada en alguna pàgina, un aspecte que em va complicar el procés, ja que el suport addicional per seguir el fil i no desviar-se no existia.

Cos del treball

El treball es divideix en dues parts ben diferenciades: per una banda, les circumstàncies que envoltaven la dona grega en la realitat (*realia*) i, per l'altra, les peripècies per les quals la mitologia hel·lènica conduïa els personatges femenins. En la segona part, es troba l'anàlisi de dues tragèdies gregues, *Antígona* de Sòfocles i *Medea* d'Eurípides, i en especial del reflex de la curiosa societat en la psicologia d'aquestes dones. El propòsit principal de l'esmentada estructura és el contrast entre ambdues facetes, que converteix el projecte en un de comparatiu.

El primer apartat es titula «La dona en la societat grega» i és la part més objectiva i real, perquè és on vaig plasmar tot allò que les dones vivien en el seu dia a dia, a més de les enormes desigualtats i la marginació social. Vaig sentir que era molt important mencionar l'educació, atès que així es mostra com des dels primers anys de vida les nenes interioritzaven els seus rols de gènere. En general, rebien una educació molt elemental i moltes vegades no anaven a l'escola, tot i que a Esparta aquesta era molt completa, ja que la finalitat era engendrar futurs espartans. Passaven la major part de la seva vida al gineceu amb altres dones i homes marginats. Tenir fills era una tasca molt important per a la continuïtat de la societat, però abans se celebrava el

matrimoni, purament per conveniència. En aquest moment, la dona podia rebre el reconeixement de ser mare de ciutadans. Quant a la jerarquia, és curiós observar com no se la considerava ciutadana, junt amb els esclaus i els metecs o estrangers, però en el cas d'Esparta era molt respectada pel fet de tenir fills espartans, i així guanyava una certa igualtat al costat de l'home.

A la segona part del treball, anomenada «L'imaginari femení grec (mitològic i literari)», mostro algunes de les històries fantàstiques gregues que tenien dones com a protagonistes. Vaig donar gran importància a dues dones mitològiques admirables i considerades heroïnes per les seves gestes tot llegint les tragèdies gregues homònimes (*Medea* i *Antígona*), dels autors Eurípides i Sòfocles respectivament, i vaig comparar la seva situació durant la trama amb el que realment vivien les dones gregues. A més, també vaig voler tractar el tema de la dona com una criatura monstruosa i no humana i que actualment segueix vigent. Des de fa molts segles se li han atribuït defectes i connotacions negatives que han desembocat en una inferioritat crònica. En la mitologia grega es mostra la personificació del remordiment de consciència amb les Erinies, l'enigmàtica i misteriosa personalitat de la dona amb l'Esfinx, i la dualitat entre la bellesa i la maldat per la famosa Medusa i les sirenes gregues. Finalment, vaig destacar tres dones mitològiques importants: Helena d'Esparta, i a *posteriori* de Troia, l'atenesa Lisístrata i la Pandora de la Teogonia hesiòdica. En els casos d'Helena i Pandora, la dona és representada com algú que porta els mals (una llarga guerra i les desgràcies a la raça humana, respectivament). Lisístrata, curiosament, porta la pau a les guerres del Peloponès entre Atenes i Esparta, tot protagonitzant una vaga de sexes fins que el conflicte és resolt.

Conclusions

Un cop finalitzat el treball, vaig observar que alguns dels resultats de les hipòtesis eren els esperats i d'altres, sorprenents. En començar el projecte pensava que la realitat i la mitologia gregues eren totalment diferents i oposades; posteriorment, em va sorprendre el fet que estan molt relacionades i, sobretot, que hi ha un clar reflex de la misogínia de la societat en les històries fantàstiques.

D'altra banda, desconeixia les grans diferències socials entre Atenes i Esparta. És suggestiu que a Esparta la dona fos considerada una ciutadana més, ja que engendrava altres ciutadans, en especial futurs guerrers, i a Atenes tot el contrari. En ambdós casos la dona feia la mateixa funció, però s'enfocava de dues maneres diferents. Aquesta dada és significativa i ens dona pas a una possible reflexió de per què actualment la dona és discriminada en alguns països per un aspecte que en un altre territori és valorada.

Un altre aspecte que em cridà l'atenció és com s'imposa, des del moment en què la dona neix, un rebuig gairebé innat. En la societat grega, el naixement d'un nen estava

molt més valorat que el d'una nena atès que, segons el pensament antic, les seves futures decisions ajudarien en l'economia familiar més que les d'una dona. D'altra banda, per tal d'engendrar ciutadans grecs i transmetre la propietat dels béns a les següents generacions, era necessari que nasquessin dones. Per tant, trobem que per als grecs una filla nounada era una càrrega pesada i mal vista per la pròpia família, però tenia un paper tan important com el de portar a la vida més barons. La inferioritat de la dona, doncs, prové ja del seu naixement.

Finalment, i respecte als objectius proposats, vaig arribar a una hipòtesi per explicar d'on podria provenir la misogínia. A diferència del mascle, la femella és capaç d'engendrar fills; en conseqüència, els homes, per frenar qualsevol tipus de superioritat per aquesta habilitat natural que ells no tenen, podrien haver començat a subordinar la dona per por. Per tant, ¿és la creença dels homes un odi fruit de la capacitat que aquesta té per procrear, d'entre d'altres?

Bibliografia i webgrafia

Llibres:

CAPELLÀ, Margalida: *La dona a l'antiga Grècia*, "Revista d'Igualada", nº 34, abril 2010, pàgines 7-15. – MADRID, Mercedes: *La misoginia en Grecia*, Ediciones Cátedra, Madrid 1999. – SÒFOCLES: *Antígona (adaptació)*, RBA Llibres, Barcelona 2012. – GARCÍA GUAL, Carlos: *La muerte de los héroes*, Turner Noema, Madrid 2016. – ROY-BHATTACHARYA, Joydeep: *La guardia*, Narrativa Sexto Piso, Madrid 2017. – EURÍPIDES: *Medea*, RBA Llibres, Barcelona 2012.

Webs:

National Geographic. <<http://www.nationalgeographic.com.es>> – Xtec. <<http://www.xtec.cat>> – Los ojos de Hipatia. <<http://losojosdehipatia.com.es>> – Los cánones de belleza a lo largo de la historia. <<https://canonesbelleza.wordpress.com>> – Biografías y vidas. <<https://www.biografiasyvidas.com>> – QuHist. <<http://quhist.com>> – EGrecia. <<http://www.egrecia.es>>
